

III. PSICHOLOGIJA

POZITYVAUS PSICHOLOGINIO KAPITALO IR SUBJEKTYVIOS GEROVĖS KOMPONENTŲ RYŠYS: SISTEMINĖ LITERATŪROS ANALIZĖ

Eglė Sabaitytė

Mykolo Romerio universitetas
Socialinių technologijų fakultetas
Psichologijos institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (8 5) 271 4620
Elektroninis paštas egle.sabaityte@gmail.com

Pateikta 2014 m. rugsėjo 5 d.

Parengta spausdinti 2014 m. spalio 24 d.

doi:10.13165/SD-14-13-2-08

Anotacija

Neseniai pradėta tyrinėti pozityvus psichologinis kapitalas (PsyCap) ir subjektyvi gerovė bei atrasti teigiami ryšiai tarp šių kintamųjų. Vis dėlto šie tyrimai yra atlikti skirtinguose kultūriniuose kontekstuose, matuoti skirtingi subjektyvios gerovės komponentai, taikytos skirtingos metodikos. Šio darbo tikslas – išanalizuoti ir susisteminti pozityvaus psichologinio kapitalo ir subjektyvios gerovės empirines studijas, siekiant nustatyti šių kintamųjų ryšius, taikytus matavimo metodus ir PsyCap ryšius su kitais kintamaisiais. Analizuojami 11 studijų, atliktų 2007–2014 metais, duomenys. Atrinktos studijos analizuojamos taikant turinio analizės metodą. Rezultatai. Daugiausiai tyrinėta studentų ir darbuotojų PsyCap ir subjektyvi gerovė. 6 studijose PsyCap matuotas taikant PCQ-24 klausimyną (Luthans et al., 2007), 4 studijose PsyCap klausimynas sukurtas iš atskirų skalių. Visuose tyrimuose subjektyvi gerovė matuota skirtingais metodais, 2 studijose naudota Pasitenkinimo gyvenimu skalė (Diener et al., 1985). 8 studijose atrasti statistiškai reikšmingi teigiami ryšiai tarp PsyCap ir subjektyvios gerovės, 1 studijoje atrasti neigiami ryšiai tarp PsyCap ir subjektyvios gerovės. 2 studijose nustatyta aukštesnis PsyCap lygis po intervencinės programos pritaikymo. Gauti duomenys taip pat atskleidė, kad PsyCap neigiamai koreliuoja su stresu,

depresyvumu, priešiškuumu, nerimu ir kitais psichologiniais simptomais. Išvados. Skirtingų studijų rezultatai atskleidė, kad PsyCap yra teigiamai susijęs su subjektyviai išgyvenama gerove ir neigiamai susijęs su psichologiniais simptomais.

Reikšminiai žodžiai: *pozityvus psichologinis kapitalas, subjektyvi gerovė, sisteminė literatūros analizė.*

Įvadas

Teigiama, kad kapitalas gali būti ekonominis (finansinis), socialinis (socialiniai ryšiai, normos, vertybės) ir pozityvus psichologinis (PsyCap) (Luthans, Youssef, 2004), kuris, anot šių autorių (2007), konceptualiai grindžiamas ekonominio (finansinio) kapitalo bei žmogiškojo ir socialinio kapitalo sąvokomis. Žvelgiant iš šios perspektyvos, PsyCap išreiškia tai, ką asmuo jau turi (finansinis kapitalas), ką jis pažįsta (žmogiškasis kapitalas), ką jis žino (socialinis kapitalas), kas jis yra šiandien (tikrasis aš) ir kuo jis gali tapti ateityje (įmanomas aš, ang. *the possible self*) (Luthans, Youssef, 2007).

PsyCap yra daugiadimensis konstruktas, kurį sudaro keturi komponentai: 1) saviveiksmingumas (pasitikėjimas) – sutelktos pastangos, skirtos susidoroti su iššūkiais; 2) optimizmas – pozityvus aiškinimo stilius, susijęs su dabartiniais ir ateities pasiekimais; 3) viltis – ištvermingumas arba strategijų pakeitimas, kai tai yra reikalinga, siekiant tikslų; 4) atsparumas – gebėjimas greitai atsigauti patyrus nesėkmę (Luthans et al., 2007). Kiekvieną iš šių komponentų paaiškina atskira teorija ir pagrindžia atlikti empiriniai tyrimai. Išsamiai analizuota ir aprašyta viltis (Snyder, 2000), saviveiksmingumas (Bandura, 1998), optimizmas (Seligman, 2002) ir atsparumas (Luthans, Youssef, 2004; Reivich, Shatte, 2002). Taigi skirtingos keturios teorijos ir atlikti empiriniai tyrimai sudaro PsyCap integralų teorinį pagrindą.

Teigiama, kad PsyCap yra unikalus, valdomas, ugdomas (Luthans, Avolio, 2009). Šie autoriai sukūrė psichologinio kapitalo stiprinimo intervencinę programą, kurios efektyvumas pagrįstas empiriniais tyrimais. PsyCap siejamas su gerove trijose sferose: darbe, tarpasmeniniuose santykiuose ir psichinės bei fizinės sveikatos srityje (Luthans et al., 2013). Daugiausiai PsyCap tyrinėta darbo aplinkoje, siejant jį su darbuotojų gerove (ang. *well-being*) darbe, darbo atlikimu ir ekonominiu augimu. Įrodyta, kad šie pozityvūs psichologiniai resursai (ypač saviveiksmingumas, arba pasitikėjimas) turi poveikį strategijų kūrimui, verslumui ir valdymui sudėtingose situacijose, tokiose kaip pereinamojo laiko ekonomika (ang. *economic transition*) postkomunistinėse valstybėse (Luthans, 2002).

Šiuolaikiniai pozityvios psichologijos tyrinėtojai tiek Vakaruose (pvz., Avey et al., 2010; Culbertson, Fullagar, Mills, 2010; Luthans et al. 2007), tiek Rytuose (pvz., Cheung, Tang, 2011; Bin, 2014) tyrinėjo PsyCap sąsajas su gerove ir atrado pozityvius ryšius tarp PsyCap ir gerovės. Asmenys, pasižymintys aukštu PsyCap lygiu, yra laimingi ir pozityviai funkcionuoja (Culbertson, Fullagar, 2010). Laimingi darbuotojai yra produktyvūs, dirba pelningai, patiria mažiau distreso (Luthans, Youssef, 2004). U. Riolli ir bendraautoriai (2013) nustatė, kad studentai, turintys aukštą PsyCap lygį, patiria mažiau streso, yra laimingesni ir pasižymi aukštesniu subjektyvios gerovės lygiu

Subjektyvi gerovė – „asmens kognityvinis ir afektyvus savo gyvenimo įvertinimas“ (Diener, Oishi, Lucas, 2002, p. 63). Pozityviojoje psichologijoje subjektyvi gerovė siejama su laime (Seligman, 2002), viltimi (Snyder, 2000), atleidimu ir dėkingumu (Bono, McCullough, 2006), atjauta (Germer, Neff, 2013), pasitenkinimu darbu (Avei et al., 2010), charakterio stiprybėmis, tokiomis kaip kūrybiškumas, drąsa, nuolankumas, dvasingumas ir kt. (Peterson, Seligman, 2004). Atlikti tyrimai rodo teigiamus subjektyvios gerovės ir PsyCap ryšius, pavyzdžiui, nustatyta, kad PsyCap reikšmingai koreliuoja su subjektyvia gerove ir socialine parama (Bin, 2014), teigiamai koreliuoja su laime (Culbertson, Fullagar, Mills, 2010), veikla darbe ir pasitenkinimu darbu (Luthans et al., 2007). Tačiau yra ir priešingų rodiklių, pavyzdžiui, kad PsyCap negatyviai koreliuoja su emociniu išsekimu (Cheung, Tang, 2011), nustatyti neigiami ryšiai tarp gerovės ir optimizmo bei saviveiksmingumo (Riulli, Savicki, Richards, 2012).

Apibendrinant galima sakyti, kad PsyCap ir subjektyvios gerovės atliktų tyrimų rezultatai yra nevienareikšmiški. Šiuos rezultatus gali suponuoti kultūriniai, ekonominiai, tautų istorijų skirtumai, diskriminacija ir kt. Šiame straipsnyje nesigilinama į priežastingumą, o siekiama susisteminti atliktų tyrimų rezultatus ir pateikti apibendrintus duomenis.

Tyrimo objektas – psichologinio kapitalo ir subjektyvios gerovės komponentų tarpusavio priklausomumas.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir apibendrinti empirines studijas, kuriose tyrinėta psichologinio kapitalo ir subjektyvios gerovės ryšys, siekiant nustatyti:

- 1) psichologinio kapitalo ir subjektyvios gerovės koreliatus;
- 2) psichologinio kapitalo ryšius su kitais kintamaisiais;
- 3) metodus, matuojančius psichologinį kapitalą ir subjektyvią gerovę.

1. Tyrimo metodika

Tyrimų analizei atrinkimas. Tyrimo procedūrą sudarė keli etapai. Pirma, rengiant sisteminę literatūros analizę buvo ieškoma tyrimų šiose duomenų bazėse: *PsychArticle*, *ERIC*, *Sage*, *Springer*, *Emerald*, *Thomson Reuters Web of Science*, *SocINDEXS* ir *google search* sistemoje. Paieškos sistemoje naudoti reikšminiai žodžiai: *pozityvus psichologinis kapitalas* (ang. *positive psychological capital*), *gerovė* (ang. *well-being*), *suaugusieji* (ang. *adults*). Apsiribota tyrimais, spausdintais tik moksliniuose žurnaluose ir publikuotais anglų kalba nuo 2004 m. sausio mėn. iki 2014 m. birželio mėn. Atrasta iš viso 116 straipsnių.

Itraukimo į tyrimą kriterijai: a) empirinės studijos, b) analizuota PsyCap pozityviosios psichologijos kontekste, c) analizuota PsyCap ir gerovės ryšys, d) analizuota PsyCap ryšys su kitais kintamaisiais. Pasitelkus šiuos kriterijus tolesnėje sisteminėje analizėje naudojami duomenys tik iš 11 studijų. Kiti straipsniai atmesti dėl šių priežasčių: studijos teorinio pobūdžio, empirinėse studijose minima gerovės sąvoka, tačiau gerovė empiriškai netyrinėta, studijose minima pozityvaus psichologinio kapitalo sąvoka, tačiau tyrinėti kiti psichologiniai resursai. Šias 11 studijų sudarė 15 imčių (iš viso 3135 dalyvių).

Kodavimo schema. Kiekvienas straipsnis, naudojamas sisteminėje analizėje, buvo koduojamas pagal tokią schemą: a) autoriai ir publikacijos metai; b) imties dydis: 0–100 (maža), 101–200 (adekvati), 201–300 (gera), 301–500 (labai gera), 501–1000 (puiki); c) imties tipas; d) PsyCap klausimyno tipas: PCQ-24 klausimynas sudarytas iš atskirų skalių; e) tyrimo tipas: apklausa, intervencija; f) Subjektyvios gerovės matavimo metodas; g) PsyCap ir subjektyvios gerovės metodų patikimumo rodiklis; h) studijose matuoti kiti kintamieji; i) PsyCap ir subjektyvios gerovės ryšio stiprumo rodiklis; j) PsyCap ir kitų kintamųjų ryšio stiprumo rodiklis.

2. Rezultatai

Tyrimas atskleidė, kad PsyCap ir subjektyvios gerovės ryšys pradėta tyrinėti 2007 m. Po 3 studijas atlikta 2010 m. ir 2014 m. 5 tyrimai atlikti Vakarų mokslininkų ir 6 tyrimai – Rytų (Kinijos) mokslininkų. Daugumos studijų imties dydis buvo geras (201–300 dalyvių). Šie duomenys pateikti 1 ir 2 lentelėse.

1 lentelė. Studijų pasiskirstymas pagal publikavimo metus

Table 1. The distribution of studies on the year of publication

Metai	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Studijų skaičius	1	1	3	1	1	1	3

2 lentelė. Studijų pasiskirstymas pagal imties dydį

Table 2. The distribution of studies on the sample size

	Dalyvių skaičius				
Imties dydis	0–100	101–200	201–300	301–500	501–1000
Studijų skaičius	1	2	4	2	2

3 lentelė. Studijų pasiskirstymas pagal imties tipą

Table 3. The distribution of studies on the sample type

Imties tipas	Studentai	Organizacijų darbuotojai	Darbuotojai ir studentai	Mokytojai	Policijos pareigūnai
Studijų skaičius	4	3	2	1	1

Daugiausiai tyrinėta studentų ir darbuotojų PsyCap ir subjektyvios gerovės ryšys (žr. 3 lentelę). 6 studijose PsyCap matuotas taikant PCQ-24 klausimyną (Luthans et al., 2007). Klausimyno patikimumas studijose yra geras, t. y. Cronbacho alfa daugiau kaip 0,8 (žr. 4 ir 5 lenteles).

4 lentelė. Studijų pasiskirstymas pagal PsyCap metodus**Table 4.** The distribution of studies on the PsyCap measure

PsyCap metodas	Studijų skaičius
PCQ-24 (Luthans et al., 2007)	6
PsyCap klausimynas, sukurtas iš atskirų skalių	4
Kiniškas PsyCap klausimynas (PPQ) (Zhang et al., 2009)	1
PsyCap intervencija (Luthans et al., 2007)	2

5 lentelė. PsyCap klausimyno (PCQ-24) patikimumas (a) atskirose studijose**Table 5.** The reliability (a) of the PsyCap questionnaire (PCQ-24) in separate studies

Autoriai	PCQ-24 (Luthans, Youssef, Avolio, 2007) patikimumas (a)
Avey, Luthans, Smith, Palmer (2010)	0,93
Culbertson, Fullagar, Mills (2010)	-
Cheung, Tang (2011)	0,94
Luthans et al. (201)	0,90
Luthans et al. (2007)	0,88

6 lentelė. Studijose naudotos PsyCap klausimyno skalės**Table 6.** Scales of PsyCap questionnaire used in separate studies

Autoriai	PsyCap klausimyno skalės	Patikimumas (a)
Kwok et al. (2014)	1 Vilties skalė (Hope Scale (Snyder et al., 1996): a)	0,84
	2) Optimizmo testas (Life Orientation Test (LOT) (Scheier, Carver, 1985)	0,84
	3) Saviveiksmingumo skalė (Self-efficacy Scale (SES) (Sherer et al., 1982)	0,87
	4) Atsparumo skalė (Resilience Scale (RS) (Wagnild, Young, 1987–1993)	0,73
Siu et al. (2013)	1) Vilties skalė (Hope Scale (Snyder et al., 1996)	0,81
	2) Optimizmo skalė (Optimism scale) (Scheier et al., 1994)	0,88
	3) Saviveiksmingumo skalė (Self-efficacy Scale) (Schwarzer et al., 1997)	0,83

	4) Atsparumo skalė (Resilience measure) (Siu et al., 2009)	0,81
Riulli et al. (2012)	1) Optimizmo testas (Life Orientation Test (LOT) (Scheier, Carver, 1985)	0,75
	2) Saviveiksmingumo skalė (Efficacy scale (Schaufeli et al., 2002))	0,77
	3) Atsparumo skalė (Ego-Resiliency Scale) (Block, Kremen, 1996)	0,74
Sandeep et al. (2009)	1) Saviveiksmingumo skalė (Self-Efficacy scale) (Schwarzer, 1981)	0,74
	2) Kontrolės lokuso skalė (Locus of control scale) (Rotter, 1996)	0,76
	3) Optimizmo-pesimizmo skalė (Optimistic-Pessimistic Attitude Scale) (Parashar, 1998)	-
Bin (2014)	Kiniškas PsyCap klausimynas (The Chinese Positive PsyCap Questionnaire) (PPQ) (Zhang, Zhang, Dong, 2009)	0,86

Atlikta analizė atskleidė, kad 4 studijose buvo taikoma PsyCap klausimynas, sudarytas iš atskirų skalių, iš jų 2 studijose nebuvo matuota viltis (žr. 6 lentelę). 7 ir 8 lentelėse pateikta gerovės ir pasitenkinimo darbu metodai atskirose studijose.

7 lentelė. Studijose taikyti subjektyvios gerovės metodai

Table 7. Measure of subjective well-being used in separate studies

Autoriai	Gerovės metodai	Patikimumas (a)
Bin (2014)	Pasitenkinimo gyvenimu skalė (Satisfaction with Life Scale (SWLS) Diener et al., 1985)	0,77
Culbertson et al. (2010).	Pozityvaus afekto subskalė (Positive affectivity subscale from positive and negative affect schedule) (PANAS) (Watson, Clark, Tellegen, 1998)	0,93
	Psichologinės gerovės skalė (Psychological well-being scale) (Ryff, 1989)	0,70
Avey et al. (2010)	Pozityvios gerovės indeksas (Index of PWB) (Berkman, 1971)	0,77
	Sveikatos klausimynas (health questionnaire) (GHQ:12) (Goldberg, 1972)	0,79
Siu et al. (2014)	Pozityvių emocijų skalė (Positive emotions scale) (Siu et al. 2006)	0,89

Rioli et al. (2012)	Pasitenkinimo gyvenimu skalė ((Satisfaction with Life Scale (SWLS) (Diener et al., 1985)	0,89
Sandeep et al. (2009)	Sveikatos klausimynas (PGI questionnaire) (Verma, 1985)	0,88

8 lentelė. Studijose taikyti pasitenkinimo darbu metodai

Table 8. Measure of satisfaction in job used in separate studies

Autoriai	Pasitenkinimo darbu metodai	Patikimumas (a)
Cheung, Tang (2011)	Pasitenkinimo darbu indeksas (Job satisfaction index) (Brayfield, Rothe, 1951)	0,80
	Skalė, matuojanti emocijas (Emotional Labor scale) (Diefendorff et al., 2005)	0,82
Luthans et al. (2007)	Pasitenkinimo darbu skalė (Job satisfaction measure) (Hackman, Oldham, 1980)	0,87
	4 teiginių veiklos skalė (4-item self-rated performance measure)	0,70
Luthans et al. (2010)	4 teiginių veiklos skalė (4-item self-rated performance measure)	-
Siu et al. 2014)	Pasitenkinimo darbu subskalė (Job satisfaction subscale) (Cammann et al., 1979)	0,82
Kwok et al. (2014)	Pasitenkinimo darbu indeksas (Job satisfaction index) (Brayfield, Rothe, 1951)	0,91
Culbertson et al. (2010)	Kasdieninio darbo skalė (Daily work survey, 6 items adapted from Psychological well-being scale) (Ryff, 1989)	0,82

Subjektyvi gerovė visose studijose matuota skirtingais metodais, 2 studijose subjektyvi gerovė matuota taikant *pasitenkinimo gyvenimu skalę* (Diener et al., 1985). Taip pat buvo matuota pozityvūs afektai ir pasitenkinimas darbu bei savo veiklos darbe vertinimas. Be subjektyvios gerovės, matuoti ir kiti kintamieji: socialinė parama, šeimos parama, perdegimo darbe sindromas, stresas, psichologiniai simptomai (depresija, nerimas, priešiškas). U. Rioli ir bendraautorių (2012) tyrime pateikti visų psichologinių simptomų skalių patikimumo Cronbacho alfa koeficientai. Šioje studijoje pateikiamas tik vienas *psichologinių simptomų inventorius* Cronbacho alfa koeficientas, t. y. tas, kuris buvo mažiausias. Metodai, kuriais buvo matuojami kiti kintamieji atskirose studijose, pateikti 9 lentelėje.

9 lentelė. Studijose taikyti metodai, matavę kitus kintamuosius

Table 9. Measure of other variables used in separate studies

Autoriai	Metodas	Patikimumas (a)
Bin (2014)	Kiniška socialinės paramos skalė (Chinese Social Support Rating Scale) (SSRS) (Xiao, 1999)	0,81
Cheung et al. (2011)	„Perdegimo“ darbe inventorius (Maslach burnout inventory) (Maslach, Jackson, 1986)	0,87
Siu et al. (2014)	Streso simptomus matuojanti 6 teiginių subskalė (The psychological well-being scale (Cartwright, Cooper, 2009)	0,87
Kwok et al. (2014)	Šeimos paramos inventorius (Family support inventory) (King et al., 1995)	0,90
Riolli et al. (2012)	Studentų stresą matuojanti skalė (Student stress) (Kavanaugh et al., 2000)	0,74
	Psichologinių simptomų inventorius (Brief Symptom Inventory) (BSI) (Darogatis, Melisaratos, 1983)	> 0,80

Atlikta analizė atskleidė statistiškai reikšmingus PsyCap ir subjektyvios gerovės ryšius. 10 lentelėje matyti, kad PsyCap teigiamai koreliuoja su šiais kintamaisiais: gerove, laime, pozityviomis emocijomis, pasitenkinimu gyvenimu, pasitenkinimu darbu ir veikla darbe. Vienoje studijoje, kurią atliko Sandeep su bendraautoriais (2009), rasti neigiami ryšiai tarp gerovės ir PsyCap komponentų: saviveiksmingumo ir optimizmo.

10 lentelė. Psichologinio kapitalo sąsajos su subjektyvia gerove

Table 10. The relationship between psychological capital and subjective well-being

Autoriai	Imties tipas	PsyCap	Gerovė	Ryšys (r)
Bin (2014)	Studentai	PsyCap	Gerovė	0,35 **
Culbertson et al. (2010)	Darbuotojai	PsyCap	Laimė	0,28 *
Avey et al. (2010)	Darbuotojai	PsyCap	Gerovė	0,47 **
Cheung, Tang (2011)	Mokytojai	PsyCap	Pasitenkinimas darbu	0,28 **
Luthans et al. (2007)	Studentai ir	PsyCap	Pasitenkinimas darbu	0,39 **
	darbuotojai	PsyCap	Veikla darbe	0,33 **
Siu et al. (2014)	Policijos	PsyCap	Pozityvios emocijos	0,57 **
	Pareigūnai	PsyCap	Pasitenkinimas darbu	0,61 **
Kwok et al. (2014)	Darbuotojai	PsyCap	Pasitenkinimas darbu	> 0,48 **

Riolti et al. (2012)	Studentai	PsyCap	Pasitenkinimas gyvenimu	0,49 **
Sandeep et al. (2009)	Studentai	Optimizmas	Gerovė	- 0,26 **
	Studentai	Saviveiksmingumas	Gerovė	- 0,13 *
		Kontrolės likusas	Gerovė	0,16 *
Luthans et al. (2010)	Studentai ir darbuotojai	PsyCap	Veikla darbe	0,61 **

11 lentelė. Kiti kintamieji, koreliuojantys su PsyCap

Table 11. Other variables correlated with psychological capital

Autoriai	Imties tipas	PsyCap	Kintamasis	Ryšys (r)
Bin (2014)	Studentai	PsyCap	Socialinė parama	0,37 **
Cheung, Tang (2011)	Mokytojai	PsyCap	Emocinis išsekimas	- 0,50 **
	Mokytojai	PsyCap	Depersonalizacija	- 0,56 **
Siu et al. (2014)	Policijos pareigūnai	PsyCap	Stresas	- 0,26 **
Kwok et al. (2014)	Darbuotojai	PsyCap	Šeimos emocinė parama	0,30 **
Riolti et al. (2012)	Studentai	PsyCap	Stresas	- 0,28 **
	Studentai	PsyCap	Psichologiniai simptomai	- 0,29 **
			Sveikatos problemos	- 0,22 **

Vienas iš tyrimo tikslų buvo nustatyti kitus kintamuosius, su kuriais tyrinėta PsyCap. Paaiškėjo, kad PsyCap yra neigiamai susijęs su emociniu išsekimu, stresu, depersonalizacija ir kitais psichologiniais simptomais bei sveikatos problemomis. Šie duomenys pateikti 11 lentelėje.

12 lentelė. Studijų pasiskirstymas pagal tyrimo dizainą

Table 12. The distribution of studies on the research design

Tyrimo dizainas	Studijų skaičius
Duomenys rinkti vieną kartą (apklausa)	8
Intervencija (duomenys rinkti du kartus prieš ir po intervencijos)	2
Longitudinis tyrimas	1

Rasti du tyrimai (pilotinis ir pagrindinis tyrimas), kuriuose buvo pritaikyta F. Luthanso ir bendraautorių (2007) psichologinio kapitalo intervencinė programa. Viename tyrime dalyvavo studentai, kitame – darbuotojai. Abiejuose tyrimuose PsyCap lygis po intervencijos pritaikymo buvo aukštesnis, pavyzdžiui, F. Luthanso ir bendraautorių (2010) pilotinis tyrimas atskleidė, kad studentų (poveikio grupė) PsyCap lygis prieš intervenciją $M = 61$, po intervencijos $M = 4,81$, $t = 152$, $p < 0,001$. Kontrolinės grupės studentų, kurie gavo sprendimų priėmimo intervenciją (*Decision-making intervention*), PsyCap lygis prieš intervenciją $M = 4,63$, po intervencijos $M = 4,65$, $t = 0,54$, $p = 0,59$. Pagrindiniame tyrime darbuotojų PsyCap lygis prieš intervenciją $M = 4,79$, po intervencijos $M = 4,92$, $t = 2,99$, $p < 0,01$.

3. Rezultatų aptarimas

Šios studijos tikslas – išanalizuoti pozityvus psichologinio kapitalo (PsyCap) ir subjektyvios gerovės empirines studijas, siekiant nustatyti šių kintamųjų ryšius, taikytus matavimo metodus ir PsyCap ryšius su kitais kintamaisiais. Gauti rezultatai parodė, kad daugiausiai (6 studijose) buvo taikytas PCQ-24 klausimynas (Luthans et al., 2007). Dviejose studijose pritaikyta PsyCap intervencinė programa (Luthans et al., 2007). Toks rezultatas galėtų būti aiškinamas tuo, kad: 1) apklausos organizavimas yra paprastesnis procesas, reikalaujantis mažiau tyrėjų ir dalyvių resursų, 2) intervencijos pritaikymas yra sudėtingesnis procesas, reikalaujantis turėti sertifikatą, suteikiantį teisę taikyti programą bei mokėti ją taisyti (tam yra organizuojami specialūs programos mokymo kursai). Kaip parodė studijos, programa yra efektyvi, po jos padidėjo tiek studentų, tiek darbuotojų PsyCap lygis. Tai pagrindžia teorinį postulatą, kad PsyCap yra unikalus, valdomas ir ugdomas (Luthans, Avolio, 2009).

Kitose 5 studijose PsyCap klausimynas buvo sukurtas iš atskirų skalių. Šis rezultatas aiškintinas tuo, kad beveik visos iš šių studijų buvo atliktos Rytų mokslininkų, išskyrus U. Riolli ir bendraautorių (2012) atliktą studiją. Galima manyti, kad autoriai pritaikė tas skales, matuojančias PsyCap komponentus, kurios jų kultūroje yra pripažintos tinkamomis ir plačiai naudojamos. Vienoje studijoje (Bin et al., 2014), analizavusioje Kinijos mokytojų PsyCap ir gerovę, buvo taikytas *Kiniškas PsyCap klausimynas (The Chinese Positive PsyCap Questionnaire, Zhang, Zhang, Dong, 2009)*. Kitoje studijoje, atliktoje O. Siu ir bendraautorių (2014), kurioje matuota Kinijos policijos pareigūnų PsyCap ir gerovė, taikytas PCQ-24 klausimynas (Luthans, et al., 2007). Šie rezultatai rodo, kad didėja mokslininkų susidomėjimas PsyCap poveikiu gerovei ne tik Vakaruose, bet ir Rytuose.

Subjektyvi gerovė visose studijose matuota skirtingais metodais. Dviejose studijose (Bin et al., 2014 ir Riolli et al., 2012) naudota *Pasitenkinimo gyvenimu skalė (Satisfaction with Life Scale (SWLS), Diener et al., 1985)*. Subjektyvią gerovę sudaro daug skirtingų komponentų. Skirtingi autoriai tyrinėja skirtingus subjektyvios gerovės komponentus. Neabejotina, kad būtų rasta daugiau straipsnių, jei paieška būtų išplėsta, t. y. būtų naudota daugiau subjektyvią gerovę išreiškiančių reikšminių žodžių, pvz., laimė, pozityvios emocijos, pasitenkinimas darbu ir kt., tuo tarpu šiame darbe buvo apsiribota siauresne paieška naudojant reikšminius žodžius: „pozityvus psichologinis kapitalas“ ir „gerovė“. Gauti rezultatai praplečia suvokimą apie galimų ateities tyrimų kryptis ir perspektyvą.

Šio tyrimo tikslas buvo ne tik nustatyti PsyCap ir subjektyvios gerovės metodus, bet ir atskleisti PsyCap ir subjektyvios gerovės ryšius. Gauti rezultatai parodė, kad PsyCap yra teigiamai susijęs su subjektyvia gerove (pvz., laime, pozityviomis emocijomis, pasitenkinimu gyvenimu, pasitenkinimu darbu, veikla darbe) visuose tyrimuose, išskyrus Sandeep ir bendraautorių (2009) atliktą tyrimą. Šie tyrėjai atrado statistiškai reikšmingus neigiamus ryšius tarp gerovės ir PsyCap komponentų: optimizmo ir saviveiksmingumo bei teigiamą ryšį tarp gerovės ir kontrolės lokuso. Galima manyti, kad tokį rezultatą galėtų lemti kultūriniai skirtumai, t. y. šis tyrimas yra atliktas Kinijos mokslininkų, taigi gali būti, kad kolektyvistinėse šalyse gerovė nesiejama su optimizmu ir saviveiksmingumu, o labiau siejama su bendruomeniškumu ir savikontrolė. Tačiau vis dėlto kituose Kinijos mokslininkų tyrimuose atrasti statistiškai reikšmingi teigiami subjektyvios gerovės ir PsyCap ryšiai (pvz., Bin, 2014; Culbertson et al., 2010; Cheung, Tang, 2011). Taigi tikėtina, kad Sandeep ir bendraautorių (2009) tyrime buvo kiti faktoriai, kurie lėmė neigiamus PsyCap komponentų ir gerovės ryšius.

Išanalizavus ir apibendrinus duomenis rasti statistiškai reikšmingi neigiami ryšiai tarp PsyCap ir depresijos, depersonalizacijos, nerimo, priešiško streso, sveikatos problemų. Tai reiškia, kad, didėjant PsyCap lygiui, mažėja psichopatologijos simptomai ir sveikatos sutrikimai. Taigi galima teigti, kad atlikta sisteminė analizė parodė, kad pozityvus psichologinis kapitalas yra teigiamai susijęs su subjektyvia gerove.

Išvados

Atliktas tyrimas atskleidė, kad pozityvus psichologinis kapitalas yra teigiamai susijęs su subjektyvia gerove, t. y. didėjant pozityvaus psichologinio kapitalo lygiui, didėja asmens subjektyvi gerovė: laimė, pasitenkinimas gyvenimu ir darbu.

Visose studijose subjektyvi gerovė matuota skirtingais metodais. Psichologinis kapitalas 6 studijose matuotas taikant Luthanso ir bendraautorių (2007) sukurtą PCQ-24 klausimyną; 4 studijose psichologinis kapitalas matuotas klausimynu, sudarytu iš skirtingų skalių; 2 studijose pritaikyta Luthanso ir bendraautorių (2007) intervencinė psichologinio kapitalo programa.

Psichologinis kapitalas yra neigiamai susijęs su kintamaisiais, mažinančiais asmens gerovę: depresija, nerimu, priešišku stresu, emociniu išsekimu ir kitais sveikatos sutrikimais.

Literatūra

- Avey, J. B.; Luthans, F.; Smith, R. M.; Palmer, N. F. Impact of Positive Psychological Capital on Employee Well-Being Over Time. *Journal of occupation health psychology*. 2010, 15(1): 17–28.
- Avey, J. B.; Richmond, F. L.; Nixon, D. R. Leader Positivity and Follower Creativity: An Experimental Analysis. *Journal of creative behavior*. 2012, 42 (2): 99–118.
- Bandura, A. Personal and collective efficacy in human adaptation and change. *Advances in psychological science. 1: Personal, social and cultural aspects.* / Ed. by J. G. Adair, D. Belanger, K. L. Dion. Hove, UK: Psychology Press, 1998: 51–71.
- Bin, L. Positive Psychological Capital: A New Approach to Social Support and Subjective Well-Being. *Social behaviour*

- & *Personality: An International Journal*. 2014, 42(1): 135–144.
- Bono, G.; McCullough, M. E. Positive Responses to Benefit and Harm: Bringing Forgiveness and Gratitude Into Cognitive Psychotherapy. *Journal of cognitive psychotherapy*. 2006, 20: 147–158.
- Cheung, F.; Tang, C. S. Psychological capital as a moderator between emotional labor, burnout, and job satisfaction among school teachers in China. *International Journal of Stress Management*. 2011, 18 (4): 348–371.
- Culbertson, S. S.; Fullagar, C. J.; Mills, M. J. Feeling good and doing great: The relationship between psychological capital and well-being. *Journal of occupational health psychology*. 2010, 15(4): 421–433.
- Diener, E.; Oishi, S.; Lucas, R. E. Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. *Handbook of Positive Psychology*. / Ed. by C. R. Snyder & S. J. Lopez. Oxford: Oxford University Press, 2002: 63–73.
- Germer, C. K.; Neff, K. D. Self-Compassion in Clinical Practice. *Journal of Clinical Psychology*. 2013, 69: 856–867.
- Kwok, S. J. C. L.; Cheng, L.; Wong, D. F. K. Family Emotional Support, Positive Psychological capital and Job Satisfaction Among Chinese white-Collar Workers. *Journal of Happiness Study*. 2014. (Research Paper). Springer science+Business Media Dordrecht. doi:10.1007/s10902-014-9522-7.
- Luthans, F. The Need for and Meaning of Positive Organizational Behavior. *Journal of Organizational Behavior*. 2002, 23 (6): 695–706. DOI: 10.1002/job.165
- Luthans, F.; Avey, J. B.; Avolio, B. J.; Peterson, S. J. The Development and Resulting Performance Impact of Positive Psychological Capital. *Human Resource Development Quarterly*. 2010, 21 (1): 41–67.
- Luthans, F.; Avolio, B. J. The "Point" of Positive Organizational Behavior. *Journal of Organizational behavior*. 2009, 30: 291–307.
- Luthans, F.; Avolio, B. J.; Avey, J. B.; Norman, S. M. Positive Psychological Capital: Measurement and Relationship with Performance and Satisfaction. *Personnel Psychology*. 2007, 60: 531–572.
- Luthans, F.; Youssef, C. M. Human, Social, and Now Positive psychological Capital Management: Investing in People for Competitive Advantage. *Organizational Dynamics*. 2004, 33 (2): 143–160.
- Luthans, F.; Youssef, C. M. Emerging positive organizational behavior. *Journal of Management*. 2007, 33, 321–349.
- Luthans, F.; Youssef, C. M.; Sweetman, D. S.; Harms, P. D. Meeting the leadership challenge of employee well-being through relationship PsyCap and health PsyCap. *Journal of leadership & organizational studies*. 2013, Doi: 10: 118–133.
- Peterson, C.; Seligman M. E. *Character strengths and virtues*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2004.
- Reivich, K.; Shatte A. *The resilience factor*. New York: Broadway Books, 2002.
- Riulli, U.; Savicki, V.; Richards, J.; Psychological Capital as a Buffer to Student Stress. *Psychology*. 2012, 3(12A): 1202–1107.
- Sandeep, Singh, Mansi. Psychological Capital as Predictor of Psychological Well Being. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*. 2009, 35(2): 233–238.
- Seligman, M. E. P. *Authentic happiness*. New York: Free Press, 2002.
- Siu, O. L.; Bakker, A. B.; Jiang, X. Psychological Capital Among University Students: Relationships with Study Engagement and Intrinsic Motivation. *Journal of Happiness Studies*. 2014, 15(4): 979–994.
- Siu, O. L.; Cheung, F.; Lui, S. Linking Positive Emotions to Work Well-Being and Turnover Intention Among Hong Kong Police Officers: The Role of Psychological Capital. *Journal of Happiness Studies*. 2014. (Research paper). Springer science+Business Media Dordrecht. doi:10.1007/s10902-014-9513-8
- Snyder, C. R. *Handbook of Hope*. San Diego: Academic Press, 2000.

RELATIONSHIP BETWEEN POSITIVE PSYCHOLOGICAL CAPITAL AND ELEMENTS OF SUBJECTIVE WELL-BEING: SYSTEMATIC REVIEW

Eglė Sabaitytė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary

Positive psychological capital (PsyCap) with well-being has started to be analyzed recently, and a positive relationship has been found between these variables. However, different results were found in different cultures, researchers measured various components of well-being, and they used different measures. The objective of the work is to analyze and summarize the empirical literature on PsyCap and well-being in order to identify the following: the relationship between PsyCap and well-being, the instruments used to measure PsyCap and well-being, and the relationship between PsyCap and other variables. In the present study, data is analyzed from 11 studies published between 2007 and 2014. The selected studies were analyzed using quantitative content analysis.

Results. It was found that most of the studies investigated the relationship between PsyCap and well-being among students and workers. 6 studies used the PCQ-24 questionnaire (Luthans et al., 2007), and 4 studies used PsyCap questionnaire created from different scales. All studies used different measures of well-being. 2 studies used the Satisfaction with Life Scale (Diener et al., 1985). 8 studies demonstrated positive relationships between PsyCap and well-being, and 1 study demonstrated negative relationships between PsyCap and well-being. A higher level of PsyCap after intervention program was found in 2 studies. The present study also revealed that PsyCap correlates negatively with stress, depression, hostility, anxiety and other psychological symptoms. Outcomes. Results of different studies revealed that PsyCap is positively related to well-being and negatively related to psychological symptoms.

Keywords: *positive psychological capital, well-being, systematic review.*

Eglė Sabaitytė, Mykolas Romeris universiteto Socialinių technologijų fakulteto Psichologijos instituto doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptys: pozityvus psichologinis kapitalas, atjauta, subjektyvios gerovės stiprinimo programų efektyvumas.

Eglė Sabaitytė, Mykolas Romeris University, Faculty of Social Technology, Institute of Psychology, PhD student. Research areas: positive psychological capital, compassion, the effectiveness of subjective well-being intervention programs.